

Орден

"Полярная Звезда"

7

Однією з найменш досліджених та описаних у фалеристиці є тема нагородження радянських військовослужбовців та цивільних осіб нагородами інших держав. Такі нагородження не були масовими та проводились в окремих випадках. Наздоганяючи втрачене, пропонуємо Вам матеріал про одну з найбільш популярних та масових нагород Монгольської Народної Республіки - орден "Полярна Зоря".

Віталій Манзуренко (Львів).

Орден "Полярна Зоря" був встановлений у 1936 році. Згідно тексту Постанови Президії Малого Хуралу та Ради Міністрів МНР за № 26-27 від 16 травня 1941 р., орденом "Полярна Зоря" нагороджувались солдати, офіцери та політпрацівники Монгольської Народної Робітничої Армії, військовослужбовці прикордонних військ, МВС, арати, робітники та службовці, які досягли значних успіхів у справі укріплення військової могутності МНРА, посилення обороноздатності держави, розвитку народного господарства, культури та охорони здоров'я.

За більш ніж півстолітню історію ордена, ним було нагороджено близько тридцяти тисяч громадян МНР та більшості країн колишньої соціалістичної співдружності. Вручався орден і колективам: газеті "Залуучуудин унен" ("Молодіжна правда"), журналу "Цог" ("Вогник"), Центральному Державному музею, друкарні військового видавництва, багатьом сільськогосподарським об'єднанням, учбовим закладам, та двічі - Уланбаторській швейній артелі.

Орден "Полярна Зоря" має чотири різновиди.

Тип 1. Орден "Полярна Зоря" 1936

р. (мал. на стор. 37), лицьова сторона котрого являє собою овальний щит, вкритий сіро - блакитною з сріблястим відливом емаллю. По зовнішньому краю відзнаки розташований розширений до низу золотий бордюр у вигляді рель'єфних променів, у центрі - червона л'ятипроменева зірка. У трьох нижніх кутах зірки - промені сонця, у двох верхніх - древки червоних прапорів. На зірку накладений герб країни того часу - "Сойомбо" з листям лотосу. На

кожному прапорі вміщені по дві літери старої монгольської абетки, а одна - на нижньому центральному промені сонця. Ці монгольські літери - склади означають "Бу"- Бугд, "На" - Наирамдах, "Мо" - Монгол, "А"- Ард та "У" - Улс, що в перекладі означає "Монгольська Народна Республіка".

Зворотні бік знака ордена гладкий, дещо ввігнутий, з нарізним штифтом та шрубкою.

Знак виготовлявся з срібла та позолочувався, його висота - 55 мм., ширина - 47 мм., а вага без шрубки - 50,5 гр.

Беручи до уваги те, що наклад даного типу ордена склав всього близько 500 екземплярів, автору не вдалося відшукати фотографії осіб, нагороджених ним, для ілюстрування цієї статті.

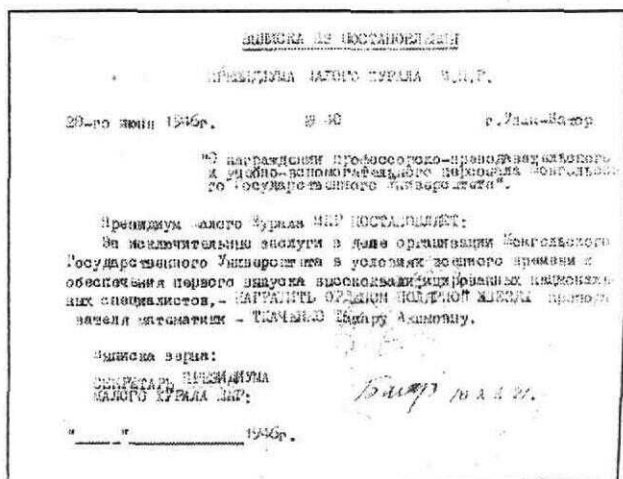
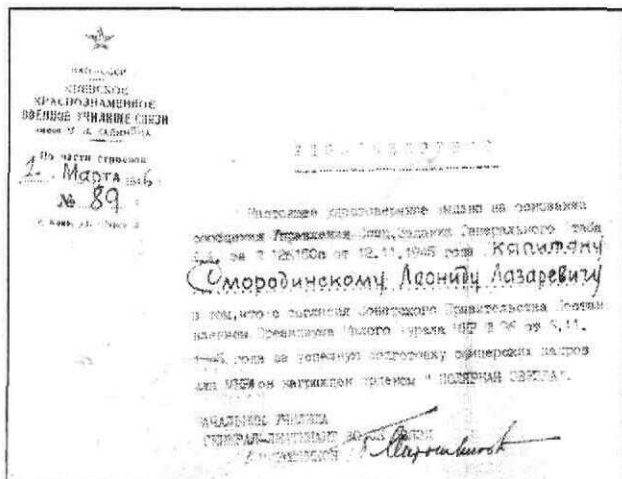
Тип 2. Орден "Полярна Зоря" 1939 року (?) (кол.іл.1)

У 1939 р. у Монголії була прийнята нова Конституція. Цього самого року, мабуть, і з'явився другий тип "Полярної Зорі", оскільки точний час його затвердження ніде не вказано. Орден має форму шестикутної зірки, поверхня котрої виготовлена у вигляді плоских загострених променів різної довжини, що розбігаються. У центрі

Перший тип ордена "Полярна Зоря" зр.1936 р.

Тимчасове посвідчення Л.Л.Смородинського та виписка з Постанови Президії Малого Хуралу МНР Т.А.Ткаченко про нагородження орденом "Полярна Зоря" зр. 1939 р., що надавались до вручення орденської книжки та знака ордена (як сказано в документах, ордени були вручені "за успішну підготовку офіцерських кадрів для Монголії" та за "забезпечення першого випуску висококваліфікованих національних спеціалістів".

Гвардії підполковник І.А.Пащенко - кавалер ордена "Полярна Зоря".

Підполковник медслужби Л.М.Сметана, нагороджений орденом "Полярна Зоря".

розташований круглий щиток, вкритий блакитною емаллю, на який накладено випуклий, вкритий білою емаллю елемент монгольського орнаменту "ульзій хее", що означає "щастя, добро, благополуччя". Поверх орнаменту знаходиться рельєфний герб МНР, вкритий червоною, блакитною та жовтою емаллями. Особливістю даного типу ордена є уйгурський напис назви країни внизу герба.

Зворотній бік знака ордена дещо ввігнутий, на ньому видно три заклепки, за допомогою котрих до зірки кріпиться герб та орнамент.

Тут же, у верхній частині, у два рядки вибитий напис "Монетный двор", у центрі вміщений нарізний штифт з шрубкою для кріплення, а знизу вирізаний номер 2460.

Орден виготовлений з срібла, його лицьовий бік позолочений. Відстань між протилежними кінцями зірки - 53 мм. Вага знаку ордена (без шрубки) - 41,9 гр.

Орден другого типу був виготовлений у Радянському Союзі та вручався до 1947 р., доки не був вичерпаний весь наклад - понад 2000 штук. Спочатку нагороджений отримував тимчасове посвідчення, або випуску з Постанови Президії Малого Хуралу МНР (фото документів - на стор. 37) про його нагородження орденом "Полярна Зоря", а потім - орденську книжку (кол. іл. 3) та орденський знак.

Під час роботи над статтею у одній з приватних колекцій автору зустрівся різновид ордена другого типу, на зворотньому боці котрого напис "Монетный двор" нанесений штихелем (кол. іл. 2). Лицьовий бік орденського знаку нічим не відрізняється від описаного вище. Можна зробити припущення, що ордені першої партії, на "чистий" реверс котрих і номер і напис наносились штихелем, є більш рідкісними. Порядкове число ордена 1707. Відстань між протилежними кінцями зірки - 55 мм., вага знаку (без шрубки) - 43,55 гр.

У 50-х роках на мундирах радянських військових орден "Полярна Зоря" носився на правому боці грудей праворуч (кол. іл. 4) або нижче (верхня світлина на стор. 38) радянських нагород.

Тип 3. Орден "Полярна Зоря" 1941 р. (кол. іл. 5). Лицьовий бік знака ордена аналогічний другому типу, лише напис на гербі виконаний кирилицею. На зворотньому боці помітні три заклепки, за допомогою котрих до зірки кріпляться герб та орнамент. У нижній частині вирізьблене число - 11253. Напис "Монетный двор" відсутній, що вказує на те, що орден був виготовлений у Монголії.

Вага ордену (без шрубки) 49 гр., виготовлений з срібла. Наклад третього типу ордена - близько 12 тис. штук.

Тип 4. Орден "Полярна Зоря" 1970 р. (кол. іл. 6).

Лицьовий бік ордена аналогічний до другого типу, тільки у центрі вміщений новий герб МНР, прикріплений за допомогою заклепок.

На зворотньому боці замість штифта з шрубкою є застібка, яка спрощує процес прикріплення ордена до одягу. Номер ордена - 17061. Вага - 53,4 гр., виготовлений з срібла.

Наклад четвертого типу ордена, виготовленого у Монголії, складає близько 16 тис. штук. Він вважається самим розповсюдженим. Вважаючи наскрізну нумерацію (від типу 1 до типу 4) орденів "Полярна Зоря" та те, що ордені 4 типу зустрічаються лише з номерами до 25 тис. можна зробити висновок, що повністю їх тираж виданий не був: близько 6 тис. нагород залишились не врученими.

На фотокартках радянських військовослужбовців 60-х років орден "Полярна Зоря" зустрічається доволі часто. Він носився на правому боці мундиру нижче радянських нагород (нижче фото на стор. 38), або ж, в окремих випадках, у порушення правил - вище них (фото на стор. 39).

Стрічка до ордену "Полярна Зоря".

До 1946 р. у Монголії нагороджені повинні були носити ордені як на парадній, так і на повсякденній формі або на цивільному одязі - стрічок для носіння у вигляді нагородних планок не існувало. Тільки у 1946 р. були введені замінюючі стрічки бронзові планки розміром 28x10 мм. Кожній нагороді була визначена своя кольорова гама планок та малюнок монгольського національного орнаменту, виконані кольоровими емаллями. Ордену "Полярна Зоря" була присвоєна планка наступних кольорів: жовтого, синього, жовтого, національного орнаменту, жовтого, синього, жовтого (кол. іл. 7).

У 1961 р. для повсякденного носіння були введені планки, вкриті не емаллями, а 24-мм. шовковими муаровими стрічками. Стрічка

оливкового кольору з жовтою 8-мм. поздовжньою смужкою по центру була присвоєна ордену "Полярна Зоря".

Орден "Полярна Зоря" часто зустрічається у колекціях, оскільки є самим масовим монгольським орденем. Для визначення його колекційної вартості, нижче ми наводимо таблицю цін, запозичених з каталогу Д.Герфурта.

Примітка:

На кол. іл. зображена орденська книжка до ордену "Полярна Зоря" № 2406 на уйгурській мові. В 1941 р. Монголія перейшла на кирилицю, але до 1947 р. продовжувалось вручення орденських книжок та орденських знаків "Полярна Зоря" на уйгурській мові. До сьогодні автору не вдалось зустріти людей, що володіють уйгурською, тому кожному з наших читачів, що змогли б допомогти в розшифровці документів, автор був би безмежно вдячний.

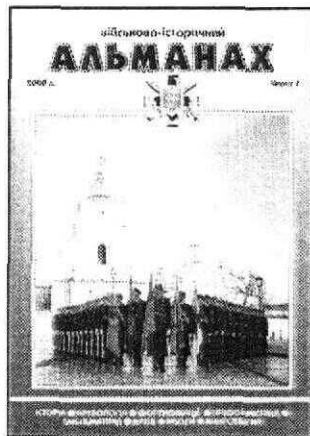
*Полковник медслужби
Д.Н.Борцов - кавалер ордену
"Полярна Зоря".*

Використана література.

Р.Шейн, Ц.Содномдаржа. Государственные награды Монгольской Народной Республики. 1921 – 1983 гг. Госиздат МНР, Улан – Батор, 1984.
И.Викторов – Орлов. Награды Монгольской Народной Республики. Горький, 1990.
Dietrich Herfurth. Auszeichnungen der Mongolischen Volksrepublik 1924 – 1992. Berlin, 1999.

Тип ордену	Приблизні тиражи в шт.	Ціни у відмінному стані (в пів. марках)	Ціни в доларах на теренах СНГ
Тип 1 1936 р.	500	16000	1600
Тип 2 1939 р.	2200	400	40
Тип 3 1941 р.	12000	250	25
Тип 4 1970 р.	16000	250	25

Вийшов з друку перший номер видання Центрального музею ЗС України

ВІЙСЬКОВО - ІСТОРИЧНИЙ АЛЬМАНАХ.

В альманасі плануються до друку дослідження військово - історичних процесів, що відбувались на теренах України, статті по українській векселології, уніформології, емблематиці, фалеристиці. В журналі будуть публікуватись матеріали про музейні експозиції та архівні зібрання, військово - історичні документи, спогади учасників бойових дій, статті про військову техніку та озброєння минулого тощо.

Адреса редакції:
01001, Київ - 1, а/с 91.

тел. (044) 294 - 64 - 77, 294 - 62 - 12. факс (044) 294 - 64 - 76.
E-mail: milmuz@carrier.kiev.ua